

מראי מקומות- בבא קמא ע"ח

הקרבנות הם, מ"מ הרי נאמר דינא דרק עז גמור או כבש גמור הוא והוכשר לקרבן, ולכן פסול כשהוא כלאים. וכ' החזון איש (חור"מ עמ' 476) דלכאן' הי' שייך לומר דע"כ הוי כלאים נדמה כלפי האב או כלפי האם, דאין שייך דדומה לשניהם, וא"כ כל כלאים ממילא יש לו חסרון דנדמה ג"כ. וכ' שאין לומר כן, דהא י"ל דנדמה מצד האב אינו חשיב נדמה, כיון די"ל שאין חוששין לזרע האב. אלא פי' דמה דחסרון דכלאים יותר מחסרון דנדמה, היינו משום דתערובת מין אחר בגופו פוגמו יותר מתערובת צורתו בעלמא, שיש לו מצורה אחרת.

(ד) **אי לבכור, העברה העברה יליף ממעשר- כ' המראה כהן דרבא גופי' פשיט מבריייתא בזבחים (ג') דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש בקדשים.**

(ה) **כי איתמר דרבא, לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא, ודלא כר' יהושע- פרש"י, דמה דרבא לא הוי כר' יהושע, היינו לענין הדרשה. דהיינו, דשניהם מודים דטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דאסור באכילה, והשאלה הוא רק בהמקור, דר' יהושע ס"ל דהמקור הוא מהא דכתי' שה כשבים, עד שנולד מב' כבשים, שיהא אביו ואמו כבשים. ורבא ס"ל דהמקור הוא ממה דכתי' שה. אולם ע' ברשב"א שהק' דלשון "דלא כר' יהושע" לא משמע דנח' בדרשות בעלמא. ולכן כ' דנראין כדברי המפרשים (וכ' שכן נראה מדברי הראב"ד) דמפרשים דבאמת נח' בדינא, דס"ל לרבא דצריך לבנין אב של שה ללמדנו דטמא שנולד מן הטמא והטהור פסול לפדיון פטר חמור, ומכלל דמותר באכילה, דאילו אסור באכילה פשוט דאין פודין בו הפטר חמור, דצריך להיות בהמה טהורה, וזהו בהמה טמאה. אבל ר' יהושע ס"ל דטמאה, ואף לאכילה, ולכן אין צריך קרא למעטם מפדיון פטר חמור.**

(ו) **בעי רבא, הרי עלי עולה והפריש שור, ובא אחר וגנב, מי פטר גנב נפשי' בכבש לרבנן**

(א) **והא גבי קדשים נמי נאמר שור או כשב שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם, ונרבי- הק' בשטמ"ק בשם ר' ישעי', למה נרבי, הא היכא דיכול להקיש לקולא או לחומרא, לחומרא מקשינן ולא לקולא, וא"כ אדרבה, יש למעט כלאים. ותי' דקו' הגמ' הוא דאי למעט, הו"ל לשתוק מהשתי "או"ן, ולכתוב שור וכשב ועז, דשור משמע שאינו כלאים ועז משמע אף כלאים, וכיון דאיכא למימר הכי והכי, ממילא אזלי' לחומרא וממעטינן ל', וכזה אי' בתוס' ג"כ.**

(ב) **אלא אי אמרת לרבנות, תרי ריבויי ל"ל, השתא כלאים אירבי ל', נרבה מיבעיא- הק' הרשב"א, ודלמא אי לא הי' כתוב אלא חד ריבויא, הי' מרבה רק נדמה, אבל כלאים אסור, ולפיכך הי' צריך ריבויא אחרינא גם לרבנות כלאים. ותי' דכיון דכתיב "או" בשור וכשב, הכוונה ע"כ הוא דבא לרבנות מה שאין שייך לבוא מבין שור וכשב, דהיינו כלאים, אבל נדמה, דיכול לבוא מהם, ר"ל מא' מהם, א"כ בזה לא אמרי' ד"או" בא לרבנות נדמה, ולכן צריך ריבוי אחרינא (או ק"ו מהא דכלאים כשר).**

(ג) **השתא כלאים אירבי ל', נדמה מיבעיא- כ' בחי' ר' ארי' לייב (ב', מ"ח, ד"ה והנראה בזה) דמבואר מדברי הגמ' כאן דהיסוד של החסרון דאי' בכלאים הוא החסרון דאי' בנדמה ג"כ, דאל"כ מה שייך לומר ק"ו מא' להשני. וביאר, דאין הפסול בנדמה סתם מה שאינו דומה לאמו, אלא שהרי נאמר בתורה שור או כבש או עז, דהיינו דהתורה אמרה דמינים אלו כשרים הם לקרבן, ונאמר בזה דבכל מין ומין בעינן שיהא שמו עליו בשלימות, ואין עליו תורת עז לכל דבר עד שיהא גם ממשפחת עזים. וביאר דזהו ג"כ החסרון בכלאים, ואינו משום דחל עליו שם כלאים, דליכא כלל פסול מיוחד בחפצא דכלאים, אלא יסוד פסולו הוא כיון שמעורב הוא מכבש ועז, הרי אין כאן עז גמור ואין כאן כבש גמור, וממילא דאין לה הכשר ממניי קרבן. ואף דכל מין בפנ"ע ממניי**

שהזיק אתרוג מהודר של חברו, אי"צ לשלם לו אלא כאתרוג פשוט כשר. וע"ז הק' השעה"מ דאין הנדון דומה לראי', דסוגיין מיירי דוקא לענין כפל, אבל לגבי עיקר הממון ודאי צריך לשלם כולו [ולכאוי' יש ב' חילוקים, א' דהכא מיירי בכפל ושם בקרן, ולכאוי' לפי ביאורו הוא דוקא בדברי ר"ש, דדבר הגורם לממון כממון דמי, דאינו כן אלא לענין עיקר הממון, אבל לענין כפל לא אמרי' דהוי כממון, אבל בציוור דהאתרוג הרי ממון שלו ממש הוא, וע"ז בזה].

(ח) **מי פטר גנב נפשי וכו'- כ' תוס'** דהנודר עצמו פשיטא דמצי פטר נפשי' אי לא בעי למיעבד מצוה מן המובחר. ופי' הפני יהושע כוונתו, דלא תימא דשאלת הגמ' הוא גם לענין נודר עצמו שהפריש שור, האם צריך להביא דוקא שור ולא כבש או עוף אם נאבד השור, דכיון דר' אחא הי' צריך לאשמעינן לגבי הגנב כן, ע"כ דלגבי הנודר גופי' הי' פשוט דיכול לצאת ידי חובתו אף בכבש או עוף.

(ט) **מכרו חוץ מא' ממאה שבו, או שהיתה בו שותפות, וכו'- הק' הנמוקי יוסף** (כט. בדפיו), מהו נתחדש במתני', הרי כבר תנינן לעיל דגנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר, הרי הוא פטור מד' וה', וא"כ כבר שנינו דין זה דבעינן וטבחו כולו באיסורא. ותי' האפיקי ים (ב', י"א, ד"ה ובמ"ש) דהחידוש הוא לענין תשלומי כפל, דה"א דכיון דלא גנב שור גמור, א"כ אין לשלם כפל, קמ"ל, דזה לא שמענו ממשנה הקודמת, דהתם כשגנבו לא הי' שום חלק של השור שלו, ולכן גנב שור כולו. וכ' דזהו ג"כ הטעם דתנינן בכלל מה דמשלם כפל, שהרי לכאוי' פשוט הוא, האם משום דמכר חוץ מא' ממאה או שנחרו בשחיטה יפטר מכפל למפרע, הא פשוט דאינו, אע"כ הטעם דנקט כפל הוא משום הציוור דהיתה בו שותפות, והחי' הוא כנ"ל. (וע"ש שכ' לתמוה על מה שכ' השטמ"ק לעיל [ע"ב] להסתפק בדין כפל בגנב חצי שור, שהרי כאן הוי דין מפורשת דחייב, וצע"ג). וע"ע במנחת שלמה כאן, שכ' דרש"י בא לתרץ קו' זו, דכ' דשותפין שגנבו מיירי שהיו שותפים מעיקרא. וכ' המנח"ש דכוונתו לומר בזה, דלא אמרי' דכיון שהיו שותפים מעיקרא, וא"כ לא גנב אלא חצי השור, ממילא מכר כל מה שגנב, והא דאמרי' דשור ולא חצי שור, היינו רק אם

וכו'- ע' בדבר אברהם (ג', כ"ה, ב') שהעיר דכיון דסוגיין אתי אליבא דר"ש (וכמש"כ רש"י), דהיינו דמה דחייב ד' וה' על השור של הקדש הוא משום דדבר הגורם לממון כממון דמי, א"כ לכאוי' אם אינו חייב כל שויות השור, דהיינו דיכול הגנב לפטור עצמו בכשב או תור, א"כ נמצא שהוא רק בעלים על חלק של השור, וא"כ למה חייב הגנבה בד' וה', הרי בעינן וטבחו כולו באיסורא. והוכיח מזה דע"י הדין גורם לממון הוא נעשה בעלים על עצם הדבר ועל כולו. ומה דאי"צ הגנב לשלם כולו, היינו משום דזהו לענין תשלומי דמים, דשמין זה כפי שויות הגניבה. אולם עדיין יש לעי', מהו שאלת הגמ', הרי כיון דכל השאלה הוא רק אליבא דר"ש, ומשום חיוב אחריות שיש בו, א"כ, כיון דמכח חיוב אחריות שלו, אינו חייב אלא כבש או עוף, איך צידד הגמ' לחייבו טפי מזה. וע' באפיקי ים (ב', סוף סי' י'), שכ' "או דלמא, כיון דיכול לומר, אנא בעינא למיעבד מצוה מן המובחר, ונמצא שפוטר עצמו בו לצאת גם ידי מצוה מן המובחר, הוי כאילו האחריות הוא בכולו, וכאילו כל השור שלו" [וצ"ע בדיוק כוונתו בזה].

(ז) **מי פטר גנב נפשי בכבש לרבנן וכו'- ע' ברשב"א** שהביא מש"כ הראב"ד דמיירי דוקא שנאבד מהגנב, שלא יהי' אחריות גנב חמור משל הנודר, אבל אם אכלו, הרי נהנה מן ההקדש, וקרן מיהא משלם להקדש, וודאי אם בעינן הוא צריך להחזיר כולו להקדש. ועוד כ' דלעולם מיירי דאכלו, ולגבי הקרן אה"נ, ודאי משלם כולו להקדש, והשאלה הוא רק לענין הכפל, דלפי ר"ש שייך שישלם כפל אפי' אם הקדש הוא, דאינה נתמעט מוגונב מבית האיש, שהרי דבר הגורם לממון כממון דמי. וע"ע בשער המלך (חובל ומזיק ז', ד'), דביאר החילוק בין כפל וקרן, דכלפי כפל יכול הגנב לטעון דאילו הי' נגנב ונשבר לא הי' חייב הגנב לשלם אלא כבש, גם אני איני מחוייב לשלם אלא כפל של כבש. אולם לגבי הקרן, כלפי זה יכול הנגנב לומר אנא בעינא למיעבד מצוה מן המובחר, ואת גרמת לי הזיקא דלא עבידנא מצוה מן המובחר. וע"ש שהק' מזה אמש"כ המהר"ם מינץ (תשו', סי' קי"ג), דכ' להוציא מסוגיין דאדם

(ג) **חוץ מעוברה מהו- והק' הקצות** (ר"ט, י')
מכאן לשי' השו"ע דעובר הו"ל דבר שלא בא לעולם, א"כ מהו הציור, אם שייר בעוברה לחוד, הא קיי"ל דאין אדם משייר דבר שלא בא לעולם, כדאי' בשו"ע שם. ואם משייר פרה לעוברה, א"כ מה שייר זה לעובר ירך אמו או לא, הא שייר בגופה לעוברה, ולא גרע ממשייר פרה למלאכתה, דכבר מיבעיא זה בגמ'. אלא לכאור' ראי' הוא לשי' הרמב"ם דעובר הו"ל דבר שבא לעולם, וא"כ השאלה הוא באמר חוץ מעוברה.

(ד) **מימר אמר כיון דמחובר בה הוי שיוור, או דלמא כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שיוור-**
הק' הראב"ד, הא לכאור' סברא זו שייר גם למ"ד עובר ירך אמו, דכיון דלמפרש קאי לא הוי שיוור, וא"כ למה אמרי' שהוא דוקא למ"ד עובר לאו ירך אמו. וע"ש שכ' גירסא אחרת בגמ'.

(ט) **בעי ר' פפא, גנבה קטעה ומכרה מהו- הק' התוס' רי"ד, אי מיירי בשקטעה, א"כ קנאה בשינוי מעשה, וכי מכרה, דידי' קא מכרה. ותי' דאי"ז חשיב שינוי, שהרי הגוף נשאר כמו שהי', ולא נשתנה אלא שחיסר ממנה אבר א'. ותי' הרש"ש ע"פ מש"כ תוס' לקמן (צג:) דשינוי מעשה גם בעי שינוי השם, ואין כאן שינוי השם.**

(טז) **גנבה קטעה ומכרה מהו- ביאר הקובץ שעורים** (עז) צדדי הספק, דיש לבאר דחיוב ד' וה' הוא באמת על מעשה הגנבה הראשונה היכא ששנה בחטא, וא"כ צריך לחול הדין בשעת גניבה להתחייב בד' וה' כשישחוט, וא"כ צריך להיות דמה ששחט מכר, או דלמא החיוב מתחדש בשעת טביחה ומכירה, וא"כ כיון דלא שייר בהמכירה גופא א"כ שפיר יש לחייבו בד' וה' (אלא דעל צד זה הק' למש"כ תוס' לעיל [ס"ו] בשמינה והכחישה דמשלם ד' וה' כדמעיקרא, ולמה, הרי החיוב נתחדש עכשיו).

לא מכר כל מה שגנב, אלא אשמעינן מתני' דגם בכה"ג פטור [ולכאור' לפי האפ"י ג"כ יש ליישב מש"כ רש"י, ד"ל דאם לא היו שותפין מעיקרא, אלא נעשו שותפים אחר גנבתו, א"כ אין חידוש כלל דחייב כפל, דהא גנב כולו, ולכן על כרחו פרש"י דמיירי שהיו שותפין מעיקרא].

(י) **רבי אומר דבר המעכב בשחיטה- כ' הרשב"א**
בשם המפרשים (וכ"כ הראב"ד), דדבר המעכב בשחיטה היינו שעושה הבהמה טריפה. אבל הרשב"א חולק ע"ז, דכ' דאי"ז חשיב מעכב בשחיטה, אלא מעכב הוא באכילה, אבל השחיטה עדיין שחיטה היא. ולכן פ"י הרשב"א דדבר המעכב בשחיטה היינו שמכרה חוץ מדבר שעושה אותה נבלה, כיריכה, שנטלה הירך, דבכי הא הו"ל נבלה, וכפ"י רש"י בסוגיין.

(יא) **שותף שטבח לדעת חבריו- פרש"י, דהטובח חייב על חלקו ועל חלק חבריו, דהא חבריו ג"כ עשאו שליח, וקיי"ל דבענין טביחה יש שליח לדבר עבירה. וע' בקצות (שמ"ח, ג')**
דכ' דמש"כ רש"י בב"מ (ח). דמשותפין שגנבו מוכח דאמרי' מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי', היינו משום דבלא"ה א"א שיהיו שניהם נחשבים גנבים על כולו. אלא דהק', למה כאן לא כ' רש"י משום מגו דזכי לנפשי', למה הי' צריך לפרש משום דיש שליח לדבר עבירה. ותי' דאין שייר מגו דזכי לנפשי' אלא בנוגע לקנין שעושה לנפשו, דיכול לעשותו גם לחבירו, אבל כדי להתייחס דין שחיטה גם לחבירו, בזה אין שייר לומר מגו דזכי לנפשי'.

(יב) **מכרה חוץ מל' יום מהו- פ"י השטמ"ק, מי הוי מכירה, ומחייב לאלתר בתשלומי ד' וה', או לא. ויש לדון בכוונתו, האם כוונתו לומר דודאי חייב לאחר ל' יום, וכל השאלה הוא אם נמצא הגנב קודם ל' יום, האם עכשיו חשיב שיוור ופטור, או דלמא אפי' לאחר ל' יום הוי ספק. וע' במנחת שלמה שנקט לדבר פשוט דאם לא נמצא הגנב אלא עד לאחר ל' יום, דודאי חייב ד' וה', דמה לי דהי' שיוור לל' יום מעיקרא, הרי עכשיו הוי מכירה**

גמורה [ולכאור' יש לדון בזה, דהא סכ"ס בשעת מכירה הי' מכירה בשיוור, וחייב משום מעשה מכירה שלו, ואם בשעת מעשה הי' המכירה מכירה בשיוור, א"כ מה שאח"כ נמצא אח"כ לגמרי ברשות הלוקח לא מהני כלום, וע"ע בזה].